

Eiropas Reģionu komitejas atzinums “Jauniešu nodarbinātības atbalsts – tilts uz darbvietām nākamajai paaudzei. Garantijas jauniešiem stiprināšana”

(2021/C 106/03)

Ziņotāja:	Romy KARIER (LU/PPE), Klervo komūnas padomes locekle
Atsauces dokumenti:	Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Jauniešu nodarbinātības atbalsts – tilts uz darbvietām nākamajai paaudzei” COM(2020) 276 final Priekšlikums Padomes ieteikumam “Tilts uz nodarbinātību – Garantijas jauniešiem pastiprināšana” un ar ko aizstāj Padomes 2013. gada 22. aprīļa Ieteikumu par garantijas jauniešiem izveidi COM(2020) 277 final

IETEIKUMI POLITIJAS JOMĀ

EIROPAS REĢIONU KOMITEJA

1. atzinīgi vērtē ierosināto Padomes ieteikumu par Garantijas jauniešiem stiprināšanu, kura pamatā ir pieredze, kas gūta kopš sākotnējās Garantijas jauniešiem pieņemšanas 2013. gada 22. aprīlī, un to, ka tādā veidā instruments tiek būtiski uzlabots, piemēram, tam ir jauna un saskaņotāka struktūra, kas sadalīta četros atsevišķos posmos, tajā vairāk uzmanības pievērsts jauniešiem, kas ilgstoši nestrādā, nemācās un neapgūst arodu (*NEETs* – ilgstoši nenodarbinātiem jauniešiem), un uzlaboti tā iekļaujošie elementi. Priekšlikums ir īpaši nozīmīgs saistībā ar Covid-19 pandēmijas izraisīto krīzi, kas nesamērīgi ietekmē jauniešus;
2. atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu paplašināt garantijas saņēmēju vecuma grupu, iekļaujot tajā jauniešus vecumā no 25 līdz 29 gadiem un tādā veidā aptverot vairāk jauniešu. Tas padara priekšlikumu gan saskanīgāku ar vairumā dalībvalstu piemērotajiem īstenošanas noteikumiem, gan arī iekļaujošāku, atzīstot, ka Covid-19 pandēmijas izraisītās ekonomikas lejupslīdes dēļ 15–29 gadus vecu jauniešu bezdarbs turpinās strauji pieaugt un viņiem būs vajadzīgi atbalsta pakalpojumi⁽¹⁾; uzsver, ka pēc piedāvājuma sniegšanas vai pēc tam, kad beidzies piedāvājuma sniegšanai paredzētais četru mēnešu periods, būtu jāturpina sniegt atbalstu jauniešiem, nodrošinot, ka viņu motivācija, prasmes un spējas var pastāvīgi pilnveidot, jo īpaši runājot par neaizsargātākiem jauniešiem, kuriem varētu būt vajadzīgs ilgtermiņa atbalsts sekmīgai integrācijai darba tirgū;
3. uzsver reģionālo un vietējo pašvaldību svarīgo lomu nodarbinātības, apmācības, izglītības un jaunatnes politikas jomā un iesaka, ka visos Garantijas jauniešiem partnerību posmos būtu jāiesaista vietējās un reģionālās pašvaldības. Tas īpaši attiecas uz apzināšanas posmu un iesaistīšanas posmu, kurā vietējās un reģionālās pašvaldības varētu būt tilts starp dažādām ieinteresētajām personām, piemēram, sociālajiem partneriem, izglītības iestādēm, jaunatnes organizācijām, publiskajiem nodarbinātības dienestiem un vietējo un reģionālo uzņēmējdarbības sektoru;
4. atzinīgi vērtē Komisijas ieteikumu, ka vietējām un reģionālajām pašvaldībām vajadzētu būt mācekļības virzītājspēkam vietējā uzņēmējdarbības vidē, un tādējādi pausto atziņu, ka tām ir izšķiroša nozīme centienos ar partnerībām veicināt ekonomikas attīstību, kā arī piekrišanu Reģionu komitejas iepriekš paustajai nostājai šajā jautājumā⁽²⁾. Būtu jāveicina mācekļība kā svarīgs instruments cīņā pret jauniešu bezdarbu, jo tā paver iespēju intelektuālās un tehniskās prasmes apvienot ar profesionālo pieredzi. Tāpēc ir svarīgi uzlabot tās piedāvājumu un paaugstināt tās kvalitāti, īpašu uzmanību pievēršot digitālajai apmācībai;

⁽¹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52012XR2562>

⁽²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:52012AR1186> un <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex:52013AR0789>.

5. vietējām pašvaldībām ir svarīga loma jauniešu izpratnes veicināšanā par Garantiju jauniešiem un iesaistīšanā informēšanas pasākumos, piemēram, nodrošinot shēmas atpazīstamību publiskajos nodarbinātības dienestos un īstenojot partnerības pieeju ar visām attiecīgajām ieinteresētajām personām, kas strādā ar jauniešiem;
6. norāda uz vietējo un reģionālo pašvaldību sociālo, veselības aprūpes, nodarbinātības un jaunatnes pakalpojumu dienestu nozīmi kā daļu no agrīnās brīdināšanas sistēmām un uzsver to spēju apzināt jauniešus, kuriem draud kļūšana par tādiem jauniešiem, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, vienlaikus palīdzot novērst izglītības un apmācības priekšlaicīgu pārtraukšanu, īpaši ES reģionos, kur priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas rādītāji ir visaugstākie;
7. atzinīgi vērtē to, ka Komisija uzsvāru liek uz iesaistīšanas pasākumiem (it īpaši tas attiecas uz ilgstoši nenodarbinātiem jauniešiem), taču uzsver, cik svarīgs ir ieteikums izmantot tehnoloģijas, ko lieto paši jaunieši, kā arī izmērāmus mērķus, tādējādi stimulējot garantijas sniedzējus paaugstināt savu iesaistīšanas stratēģiju efektivitāti un lietderību; Turklāt Komiteja uzskata, ka jaunieši, kuri gūst labumu no šīs shēmas, būtu jāinformē par to, ka tā ir Eiropas iniciatīva, par ko daudzi no pašreizējiem atbalsta saņēmējiem nav informēti;
8. atbalsta ieceri veicināt tādu prasmju apguvi, kas ir būtiskas darba tirgum, un piekrist, ka uzsvārs tiek likts uz digitālajām prasmēm, vadības prasmēm, uzņēmējdarbības garu un patstāvību, kā arī zaļajai pārveidei nozīmīgām prasmēm; uzsver tomēr, ka prioritāšu sarakstā ir jāiekļauj valodas prasmju veicināšana, lai vairotu jauniešu izredzes iekļauties darba tirgū, īpaši reģionos, kur valodas prasmes ir sevišķi svarīgas, piemēram, pārrobežu reģionos un tādos reģionos, kuru ekonomika ir orientēta uz tūrismu; pauž nožēlu par to, ka šāda prioritāte nav minēta jaunajā priekšlikumā;
9. uzskata, ka ir būtiski noteikt skaidrus un precīzus saistošus kritērijus attiecībā uz Garantijas jauniešiem piedāvājumu kvalitāti nodarbinātības, izglītības, apmācības un mācekļības jomā. To varētu panākt, novērtējot, cik lielā mērā piedāvājums atbilst dalībnieka profilam, nodrošinot, ka piedāvājumā tiek ievērotas jauniešu nodarbinātības un sociālās tiesības, un garantējot, ka piedāvājums nodrošinās ilgtspējīgu integrāciju darba tirgū, un Garantijas jauniešiem uzraudzības un datu vākšanas procesos integrējot tādu aspektu kā piedāvājuma kvalitāte⁽³⁾;
10. uzsver, ka ir svarīgi ar pastiprināto Garantiju jauniešiem veicināt darbaspēka mobilitāti starp dalībvalstīm un starp reģioniem, ņemot vērā migrācijas lielo nozīmi darba tirgus iespēju veidošanā; tāpēc pauž nožēlu par to, ka šis noteikums, kas bija iekļauts iepriekšējā Garantijā jauniešiem, jaunajā priekšlikumā nav saglabāts, lai gan daudzas valstis ir papildinājušas savas garantijas jauniešiem ar reģionālās vai starptautiskās mobilitātes programmām; atbalsta arī Garantijas jauniešiem sasaisti ar kvalitatīvu stažēšanos un Eiropas Solidaritātes korpusu;
11. atbalsta ieceri apzināšanas posmā īpašu uzmanību pievērst reģionālā darba tirgus īpatnībām un šķēršļiem, ar kuriem saskaras jaunieši, kas dzīvo lauku apvidos, attālos, tālākos apvidos vai nelabvēlīgos pilsētu rajonos un mazāk attīstītos reģionos, kā arī lingvistisko minoritāšu kopienās. Tomēr pastiprinātajā Garantijā jauniešiem šai pieejai būtu jāietver arī īpaši atbalsta pasākumi, lai nodrošinātu, ka jauniešiem, kas dzīvo minētajos apvidos, ir pieejamas tādas pašas iespējas un pakalpojumi kā jauniešiem jebkurā citā apvidū;
12. iesaka veicināt sociālo dialogu reģionālajā un vietējā līmenī, lai panāktu labākus rezultātus jauniešiem bezdarbniekiem, tādā veidā sekmējot iekļaujošāku ekonomikas izaugsmi, it īpaši attālos un izolētos apvidos, un izstrādāt efektīvas stratēģijas tainīgas pārkārtošanās plāniem vietējā un reģionālajā līmenī;
13. pauž nožēlu par to, ka 2021.–2027. gada plānošanas periodā ESF+ daļa, kas tiks piešķirta Garantijas jauniešiem atbalstam, nav būtiski palielināta, neraugoties uz Covid-19 pandēmijas radīto kritisko situāciju, proti, jauniešu bezdarba straujo pieaugumu visā Eiropas Savienībā; tādēļ uzstāj, ka ir būtiski jāpalielina finansiālais atbalsts tām dalībvalstīm un reģioniem – it sevišķi tiem, kur ir augsts bezdarba un nabadzības līmenis (piem., mazāk attīstītiem reģioniem, deindustrializētiem reģioniem, nomaļiem reģioniem un tālākajiem reģioniem) –, kuros ir visaugstākais jauniešu bezdarba līmenis ES un kuros papildus augstajam jauniešu bezdarba līmenim pašlaik ir stingri budžeta ierobežojumi, un tas jādara, lai

⁽³⁾ https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR17_5/SR_YOUTH_GUARANTEE_LV.pdf

Garantija jauniešiem būtu vienādi efektīva visā Eiropas Savienībā; pauž nožēlu par to, ka ES finansējumu jauniešu nodarbinātībai vairs nevar virzīt reģionālā līmenī, izmantojot Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvu, un uzstāj, ka valstu valdībām jāpiešķir finansējums jauniešu nodarbinātībai reģionos, kur tas ir visvairāk vajadzīgs, vienlaikus nodrošinot, ka ES līdzekļi neaizstāj valstu finansējumu jauniešu nodarbinātības pasākumiem;

14. uzskata, ka vietējām un reģionālajām pašvaldībām ir būtiska nozīme iesaistīšanas un apzināšanas posmā, kas paredzēta pastiprinātajā Garantijā jauniešiem, un tāpēc tām gan no valstu, gan ES budžeta ir vajadzīgi pienācīgi finanšu resursi, kas jāiegulda, lai reāli panāktu neaizsargātu jauniešu integrāciju strauji mainīgajā darba tirgū. Turklāt ir vajadzīga valstu valdību stingra apņemšanās iesaistīt vietējo un reģionālo līmeni politikas pasākumu īstenošanā. Eiropas Sociālajam fondam+ būtu jāuzņemas galvenā loma jaunu, kvalitatīvu darbvietu izveides atbalstīšanā un sociālās iekļaušanas un sociālās inovācijas veicināšanā. Tomēr, lai varētu panākt iespējami augstu efektivitāti, ir svarīgi arī paredzēt pietiekami daudz valsts līdzekļu politikas pasākumiem saskaņā ar pastiprināto Garantiju jauniešiem un nodrošināt sinerģiju ar kohēzijas politiku nākamajā DFS;

15. atzinīgi vērtē saikni starp pastiprināto Garantiju jauniešiem un Eiropas sociālo tiesību pilāru. Ar pastiprināto Garantiju jauniešiem ir jānodrošina jaunajiem dalībniekiem vispārēja piekļuve sociālajai aizsardzībai, lai nepieļautu, ka pieaug nabadzības un nestabilas nodarbinātības risks;

16. uzskata, ka daudzas vietējās un reģionālās pašvaldības nav pilnībā informētas par visiem jauniešu bezdarba apkarošanai paredzētā ES atbalsta kanāliem, ko tās var izmantot. Tādēļ aicina Eiropas Komisiju partnerībā ar Reģionu komiteju rīkot informatīvu sesiju, lai labotu šo situāciju. Pasākuma rezultātus varētu publicēt RK tīmekļa vietnē, lai tiem varētu piekļūt visas ieinteresētās personas;

17. uzskata: stažēšanās un mācekļības uzdevums būtu sniegt jauniešiem mācību pieredzi, kas viņiem var palīdzēt izlemt par savu turpmāko karjeru un pilnveidot savas prasmes, lai dabūtu pastāvīgu darbu. Komiteja uzsver, ka izglītības programmas vai PIA ietvaros veiktas stažēšanās un mācekļības vajadzībām būtu jānosaka skaidri mācību mērķi, kvalitatīvs mācību saturs un profesionāla mentorēšana. Komiteja uzsver, ka papildus šiem mācību kritērijiem ir vajadzīgi papildu noteikumi, lai atvērtā darba tirgū un atbilstīgi aktīvai darba tirgus politikai nodrošinātu labus stažēšanās un mācekļības apstākļus; uzsver, ka aktīvas darba tirgus politikas un atvērta darba tirgus ietvaros neapmaksāta stažēšanās un mācekļība var izraisīt standarta darbvietu aizstāšanu un ir ekspluatācijas veids, kā tiek pārkāptas jauniešu tiesības un ierobežotas tādu jauniešu iespējas, kas nāk no trūcīgākiem sociālekonomiskiem apstākļiem; tādēļ atbalsta Eiropas Parlamenta centienus panākt, ka ES darba tirgū tiek nodrošināts taisnīgs atalgojums un piekļuve sociālajai aizsardzībai par praksi, stažēšanos un mācekļību atvērtā darba tirgū un aktīvas darba tirgus politikas ietvaros, lai tādējādi nodrošinātu jauniešu piekļuvi labām iespējām;

18. vietējie Garantijas jauniešiem sniedzēji savās shēmās varētu iekļaut jauniešus, kuri apmeklē īsus mācību kursus vai, meklējot pilnas slodzes darbu, strādā nepilnu darba laiku, atzīstot, ka šiem jauniešiem nav ciešas saiknes ar darba tirgu un viņi varētu gūt labumu no atbalsta un oficiāla piedāvājuma saistībā ar Garantiju jauniešiem;

19. atzinīgi vērtē to, ka Eiropas Komisija uzsver nepieciešamību apsvērt iespējas piedāvāt uzņēmējdarbības izglītību, prasmju pilnveidi, pārkvalifikāciju un apmācību, kā arī uzņēmējdarbības zināšanu un prasmju uzlabošanu, lai palielinātu jauniešu nodarbinātības iespējas; tomēr uzskata, ka pastiprinātajā Garantijā jauniešiem pamatoti varētu atzīt arī sociālās uzņēmējdarbības un sociālās ekonomikas kopumā pozitīvo lomu jauniešu bezdarba mazināšanā;

20. piekrīt, ka jaunajā priekšlikumā ir jānošķir ilglaicīgi un īslaicīgi nenodarbinātie jaunieši, ņemot vērā ļoti neapmierinošos rezultātus, ko Garantija jauniešiem ir devusi pirmajai grupai. Tomēr pasākumos, kas ieteikti pastiprinātajā Garantijā jauniešiem un īstenojami četros posmos, šo nošķirumu varētu vēl vairāk uzsvērt, lai skaidrāk norādītu uz atbalsta pasākumiem, kas ir īpaši vērsti uz ilgstoši nenodarbinātajiem jauniešiem;

21. atzinīgi vērtē to, ka Eiropas Komisija uzsvāru liek uz iekļautību. Jaunais priekšlikums ir iekļaujošāks nekā pašreizējā sistēma (tas izpaužas tādās jomās kā invaliditāte, sociālā izcelsme un etniskā piederība), un tajā īpaša uzmanība pievērsta dzimumu dimensijai, tādējādi atzīstot, ka pēdējos gados ir palielinājušās sieviešu un vīriešu īpatsvara atšķirības starp nenodarbinātajiem jauniešiem. Tomēr priekšlikumā varētu vēl vairāk veicināt centienus izskaust cita veida diskrimināciju darba tirgū, piemēram, diskrimināciju etniskās piederības, rases vai seksuālās orientācijas dēļ un migrantu diskrimināciju;

22. atzinīgi vērtē to, ka liela nozīme piešķirta agrīnai intervencei, lai mainītu riskam visvairāk pakļauto jauniešu izredzes, un iesaka jaunajos priekšlikumos iekļaut precīzākus ieteikumus un prioritātes nodarbinātības un izglītības dienestiem, lai varētu labāk apzināt neregistrētus nenodarbinātus jauniešus un motivēt un mudināt viņus atsākt izglītību, nodarbinātību vai apmācību, pārkvalifikāciju un prasmju pilnveidi; uzsver, ka ir svarīgi reģionālā un vietējā līmenī veikt jauniešu apzināšanu, lai noskaidrotu vietējo jauniešu iezīmes un viņiem vajadzīgo atbalstu;

23. piekrīt viedoklim, ka katram jauniešim vai jaunietai vispirms būtu jāreģistrējas nodarbinātības dienestā, lai viņš vai viņa varētu izmantot Garantijas jauniešiem piedāvājumu, taču būtu jāapsver iespēja priekšlikumā paredzēt, ka tie nenodarbinātie jaunieši, kuri nav viegli sasniedzami un, visticamāk, nepieteiksies nodarbinātības dienestā, var izmantot citas pieteikšanās iespējas garantijas saņemšanai tajā pašā četrus mēnešus ilgā periodā. Vienlīdz svarīgi ir samazināt administratīvo slogu gados jauniem darba meklētājiem un līdz minimumam samazināt kontaktpunktu skaitu. Tāpēc priekšlikumā būtu jāiesaka, ka standarta procedūrai jābūt tiešsaistes reģistrācijai, izmantojot īpašas e-platformas "Garantija jauniešiem". Vienlaikus iestādēm ir jānodrošina, ka tās grupas, kuras nav pieejamas, izmantojot digitālos kanālus, saņem pienācīgu atbalstu, un būtu jāpieliek pūles, lai aktīvi reģistrētu Garantijas jauniešiem saņemšanai atbilstīgus jauniešus. Informētība par šo shēmu būtu jāveicina arī to jauniešu vidū, kuri jau ir iesaistīti izglītībā vai apmācībā; Lai jauniešiem būtu vieglāk izmantot priekšrocības, ko piedāvā Garantija jauniešiem, šajā sakarā izglītības un apmācības personālam vajadzētu būt iespējai informēt valsts nodarbinātības dienestus par neaizsargātiem jauniešiem, kuriem var būt nepieciešams papildu atbalsts, lai pēc mācību beigšanas piekļūtu darba tirgum; ir nepieciešama arī automatiskāka informācijas apmaiņa starp izglītības dienestiem un valsts nodarbinātības dienestiem, lai jauniešus pēc vispārējās vai profesionālās izglītības beigšanas proaktīvi iesaistītu un reģistrētu Garantijā jauniešiem;

24. piekrīt Eiropas Komisijas ieteikumiem attiecībā uz jauniešiem, kuri priekšlaicīgi pārtraukuši mācības, un mazkvalificētiem jauniešiem, konkrētāk, nepieciešamībai radīt elastīgas iespējas atsākt izglītību un apmācību vai īstenot "otrās iespējas" izglītības programmas, kas nodrošina viņu īpašajām vajadzībām atbilstošu mācību vidi, kurā viņi var iegūt trūkstošo kvalifikāciju; uzsver tomēr, ka lielāks uzsvars jāliek uz profesionālās orientācijas lietderību šajā ziņā;

25. uzskata, ka saskaņā ar shēmu "Garantija jauniešiem" veikto pasākumu mērķim vajadzētu būt to prasmju un kompetenču uzlabošanai, kas palīdzētu novērst prasmju pašreizējo neatbilstību darba tirgus vajadzībām, it īpaši jomās, kas saistītas ar ES digitalizāciju un zaļo kursu. Komiteja atzīst arī papildu ieguvumus, ko sniedz sociālo prasmju uzlabošana, piemēram, saistībā ar saziņas un pašapziņas uzlabošanas metodēm;

26. piekrīt Eiropas Komisijas ieteikumiem, kas skar ar atalgojumu nesaistīto darbaspēka izmaksu samazināšanu, piemēram, ar mērķorientētām un labi izstrādātām algu subsīdijām, piemaksām par pieņemšanu darbā, nodokļu kredītiem un invaliditātes pabalstiem mudināt darba devējus radīt jaunus iespējas jauniešiem vai saglabāt jau nodarbināto jauniešu darbvietas. Pašlaik, kad digitalizācija paātrinās, ļoti svarīgi ir arī stimulēt jaunuzņēmumus, it īpaši digitālo tehnoloģiju nozarē, un tāpēc priekšlikumā to varētu vēl vairāk uzsvērt;

27. iesaka pilnīgi izmantot jaunās Sociālo pārmaiņu un inovācijas programmas sniegtās iespējas, lai apkopotu paraugprakses piemērus saistībā ar garantijas jauniešiem shēmām valstu, reģionālā un vietējā līmenī;

28. iesaka uzlabot visu saskaņā ar shēmām "Garantija jauniešiem" veikto pasākumu novērtēšanu, lai varētu izstrādāt vairāk ar pierādījumiem pamatotu politikas pasākumu, balstoties uz to, kas, kur un kāpēc darbojas, un tādā veidā nodrošinot līdzekļu efektīvu un lietderīgu izmantošanu;

29. uzskata, ka, tiklīdz ir sasniegts ceturtais posms un ir pieņemts piedāvājums, Garantijai jauniešiem būtu jāsniedz norādījumi un informācija, kas veicinātu to jauniešu prasmju pilnveidi un pārkvalificēšanos, kuriem ir vislielākais risks atkal zaudēt darbu. Tas arī nodrošinās, ka jauniešiem ir iespēja kāpt pa profesionālajām kāpnēm pat tad, ja viņi sāk savu karjeru darbvietās, kas ir mazkvalificētas un subordinētas;

30. uzskata, ka, efektīvi īstenojot Garantiju jauniešiem, būtu jārada stabilas un ilgtspējīgas darbvietas. To var panākt arī ar stiprām partnerībām, solidaritāti un koordināciju starp publiskajiem nodarbinātības dienestiem, kas ir galvenie Garantijas jauniešiem nodrošinātāji, un visām citām ieinteresētajām personām, tostarp vietējam un reģionālajam pašvaldībām;

31. uzsver: lai efektīvi risinātu jauniešu nodarbinātības jautājumu pandēmijas kontekstā, pastiprinātā Garantija jauniešiem būtu jāpapildina, pagarinot un paplašinot pagaidu atbalsta instrumentu bezdarba riska mazināšanai ārkārtas situācijā (SURE), valstu atveseļošanas un noturības plānos iekļaujot jauniešu nodarbinātības pasākumus, it īpaši kvalitatīvu nodarbinātības iespēju radīšanu jauniešiem, kā arī gaidāmajā rīcības plānā Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanai skaidri norādot uz labāku sociālās aizsardzības segumu jauniešu bezdarba vai jauniešu nestabilas nodarbinātības gadījumos; uzskata, ka saistībā ar atveseļošanu nedrīkst īstenot politikas pasākumus, kas tiecas veicināt jauniešu nodarbinātību, apdraudot jauniešu tiesības uz taisnīgu atalgojumu un piekļuvi sociālajai aizsardzībai.

Briselē, 2021. gada 5. februārī

*Eiropas Reģionu komitejas
priekšsēdētājs*

Apostolos TZITZIKOSTAS
